

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการถ่ายทอดดนตรีไทยของครูสำรวย เปรมใจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของครูสำรวย เปรมใจ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีไทยของครูสำรวย เปรมใจ และบทบาทการสืบทอดดนตรีไทยของครูสำรวย เปรมใจ

ผลการวิจัยพบว่า ครูสำรวย เปรมใจได้รับการถ่ายทอดความรู้การเล่นดนตรีไทย การผลิตและการซ่อมแซมเครื่องดนตรีไทยจากบิดาคือ ครูปลั่ง เปรมใจ และได้เรียนดนตรีกับครูผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยอีกหลายท่านจนมีความรู้ความสามารถ ต่อมาเป็นเจ้าของวงดนตรีไทย และเปิดบ้านสอนดนตรีไทย “บ้านเปรมใจ” เป็นวิทยาทานโดยไม่มีค่าใช้จ่าย ส่งผลทำให้สภากวีวัฒนธรรมเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ยกย่องให้ครูสำรวย เปรมใจ เป็นบุคคลดีเด่นของสภากวีวัฒนธรรมเขตบางซื่อ และบ้านเปรมใจได้รับการยกย่องให้แหล่งวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงในเขตบางซื่อ ผู้ผ่านการศึกษาด้านหลักสูตรการเรียนการสอนจะได้รับประกาศนียบัตรจากสภากวีวัฒนธรรมเขตบางซื่อ ส่งผลทำให้การถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีไทยของบ้านเปรมใจมีแบบแผนขั้นตอนในการถ่ายทอด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไปตามขนบการถ่ายทอดดนตรีไทยนับตั้งแต่การครอบครู วิธีการบรรเลง รวมถึงลำดับเพลงในการถ่ายทอด โดยมีการพัฒนาวิธีการถ่ายทอดความรู้เป็นแบบฉบับของตนเองเรียกว่าดนตรี 3 ภาษา คือ ภาษามือ ภาษาโน้ต ภาษาเสียง ชื่อเสียงจากการสอนดนตรี การผลิตเครื่องดนตรีและซ่อมแซมเครื่องดนตรีทำให้ครูสำรวย เปรมใจมีบทบาทในการเผยแพร่ดนตรีไทยทั้งในการนำวงดนตรีไทยไปบรรเลงและการประชาสัมพันธ์แนะนำดนตรีไทย

คำสำคัญ: การถ่ายทอด / ดนตรีไทย / สำรวย เปรมใจ

Abstract

Research on Transmission of Thai music by Kru Samruay Premjai had three objectives: studying the history and his background , learn how to convey the Thai music knowledge and studied the Thai music how to convey the role of Kru Samruay Premjai.

Kru Samruay Premjai had learnt music with many Thai music experts including his father. Later, he owned a Thai band and opened a house to teach Thai music for free. As a result, the Culture Council of Bang Sue district, praised him as an outstanding teacher. His residence, Ban Premkai, has been honored as the centre of cultural arts of Bang Sue. Those who passed the course will receive a certificate from the Culture Council of Bang Sue. As a result, the transfer of Thai music knowledge of the House of Samruay Premjai was recognized as a systematic model which in line with Thai music. Compositing methods included sequences of songs to be conveyed. The development of the method of transferring knowledge was typical model of their own which was called 3-language music medthods which were solfege hand signs, the note, and the sound music. Kru Samruey Premjai's important role was making thai-music instrument and repairing them. He was known in traditional conveying Thai music including both the performance and making it well-known.

Keywords: Transmission /Thai Music / Samruay Premjai

*นิสิตระดับมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, natarin.ph@gmail.com

**รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, patarawdee@gmail.com

บทนำ

สภาวัฒนธรรมเขตบางซื่อเป็นแหล่งวัฒนธรรมในเขตบางซื่อ ซึ่งศึกษาค้นคว้าแหล่งวัฒนธรรมทั้ง 5 ด้าน โดยมีบ้านเปรมใจของครูสำรวย เปรมใจซึ่งเปิดสอนดนตรีไทยได้รับการยกย่องให้เป็นแหล่งวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงในเขตบางซื่อ

บ้านเปรมใจรู้จักกันในนามว่าโรงเรียนสอนดนตรีไทยบ้านเปรมใจ หรือโรงเรียนวิทยาทานดนตรีไทยบ้านเปรมใจ ก่อตั้งโดยครูสำรวย เปรมใจ บุตรของครูปลั่ง เปรมใจ และ นางบุญรอด เปรมใจ เดิมโตมาจากครอบครัวนักดนตรีไทย โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้การเล่นดนตรีไทย การประดิษฐ์และซ่อมเครื่องดนตรีไทยจนมีความชำนาญเป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีไทย¹ เป็นเจ้าของวงและ ถ่ายทอดวิชาความรู้เกี่ยวกับดนตรีไทยให้แก่เยาวชนและผู้สนใจเรียนดนตรีไทยต่อมาได้เปิดบ้านเป็นโรงเรียนสอนดนตรีไทยจากนั้นได้สร้างวงดนตรีไทยบ้านเปรมใจและพัฒนาเป็นโรงเรียนสอนดนตรีไทยและศูนย์ซ่อมดนตรีไทย นับจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาเกือบ 50 ปี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของครูสำรวย เปรมใจ
2. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีไทยของครูสำรวย เปรมใจ
3. เพื่อศึกษาบทบาทการสืบทอดดนตรีไทยของครูสำรวย เปรมใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีไทยของครูสำรวย เปรมใจ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งวิธีการเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีไทยของครูสำรวย เปรมใจเป็นแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ ได้แก่
 - สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - โครงการเครือข่ายห้องสมุดประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา
2. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูสำรวย เปรมใจ เกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีไทย
3. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง
4. สรุปและนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. สำรวย เปรมใจ, สัมภาษณ์โดย นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์, 14 สิงหาคม 2560.

ภาพที่ 1 ครูสำรวย เปรมใจ
ที่มาภาพ : นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์ (14 สิงหาคม 2560)

ครูสำรวย เปรมใจ เกิดและเติบโตในครอบครัวดนตรีไทย ครูสำรวย เปรมใจ เรียนจบระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียน วัดมัทนังการามหรือวัดน้อย หลังจากนั้นครูสำรวย เปรมใจไม่ได้เรียนต่อ แต่ศึกษาดนตรีไทยโดยฝึกเล่นดนตรีไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2485 จาก ครูปลั่ง เปรมใจ (บิดา) เริ่มจากการฝึกเครื่องกำกับจังหวะ เช่น กรับ ฉาบ จนฝึกบรรเลงฆ้องวงใหญ่ เพลงสาธุการ เป็นเพลงแรกและได้เรียน ดนตรีกับครูผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยอีกหลายท่าน ได้แก่ ขุนฉลาดฆ้องวง(सान์ คุรยาชีวะ) ครูสินหมื่นคนธรรพ์ประสิทธิ์สาร (ตะทะ กาญจนะ พลิน) ครูพิม นักระนาด ครูโส ผ่องแผ้ว ครูสำรวย เกิดผลและครูบุญมา ทองคำ เป็นต้น นอกจากความรู้ด้าน ดนตรีไทยแล้วครูสำรวย เปรมใจ ยังมีความรู้ความสามารถในการผลิตเครื่องดนตรีไทยหลายประเภท เช่น อังกะลุง ระนาด กลอง เป็นต้น

ภาพที่ 2 ป้ายทางเข้าบ้านเปรมใจ
ที่มาภาพ : นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์ (14 สิงหาคม 2560)

ในปี พ.ศ. 2511 ครูสำรวย เปรมใจตั้งวงดนตรีของตัวเอง ชื่อวง ส.เปรมใจ ต่อมา ในปี 2537ครูสำรวย เปรมใจได้เปิดบ้านสอนดนตรีไทย เครื่องดนตรีที่เปิดสอนมีทั้งเครื่องดีด สี ตี เป่า การเรียนมีทั้งแบบไปกลับ และการเข้าค่ายฝึกซ้อมแบบอยู่ประจำ โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย จึงเป็นเหตุผลให้ผู้ปกครองให้ชื่อโรงเรียนนี้ว่า “โรงเรียนวิทยาทานการดนตรีไทย” เพราะคำว่า “วิทยาทาน” คือการให้ความรู้ มอบความรู้ให้กับศิษย์ และต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “บ้านเปรมใจ” การถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีไทยในลักษณะดังกล่าวส่งผลทำให้สภากวีวัฒนธรรมเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ยกย่องให้ครูสำรวย เปรมใจ เป็นบุคคลดีเด่นของสภากวีวัฒนธรรมเขตบางซื่อ และบ้านเปรมใจได้รับการยกย่องให้แหล่งวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงในเขตบางซื่อ ผู้ผ่านการศึกษาตามหลักสูตรการเรียนการสอนจะได้รับประกาศนียบัตรจากสภากวีวัฒนธรรมเขตบางซื่อ

ครูสำรวย เปรมใจ ได้เล่าเรื่องราวความเป็นมาของบ้านเปรมใจว่า

...ตาก็หันมาเปิดสอนโรงเรียนสอนดนตรีไทยขึ้นที่บ้านหลังนี้ เริ่มต้นจากการสอนลูก
สอนหลานของเรา ลูกหลานเพื่อน แล้วต่อมาก็ซื้อพวกเพิงของพวกก่อสร้างมา 2 หลัง
เอามาขยายเป็นที่วางเครื่องดนตรีแล้วต่อมาพวกผู้ปกครองเด็กก็มาช่วยทำยกพื้น และ
ทำฝ้าเพดานให้เรียบร้อยขึ้น ช่วยกันซื้อพัดลมมาติดตั้งให้ ทางการศึกษาตัวเดียวยังไม่
กล้าเลย เขากลัวความผิด ให้แต่ประกาศนียบัตร ทางการยังมาบอกให้ไปเสียภาษีย้อน
หลัง เพราะไม่เสียภาษีเลย 14-15 ปีแล้วตอนนั้น ตาก็บอกว่าตานะสอนฟรีครับ ตาไม่มี
เงินไปเสียหรอก เมียตาดกใจมาก บอกให้เลิกเถอะ และไม่มีเงินเสียด้วย ก็มี ดร.ธน
บุญรัตนพันธ์ ประธานกองทุนเชิดชูปราชญ์ชนยุคนุคลมาเยี่ยมที่บ้านตาเขาก็ให้คำแนะนำว่า
ให้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น บ้านเปรมใจ...²

นอกจากการสอนแล้วเนื่องจากครูสำรวย เปรมใจ มีความสามารถในการสร้างและซ่อมเครื่องดนตรีไทย ทำให้บ้านเปรมใจเป็นศูนย์รับ
ซ่อม และประดิษฐ์เครื่องดนตรีไทยอีกด้วย เครื่องดนตรีที่ครูสำรวย เปรมใจ พัฒนาทำให้มีชื่อเสียงและได้รับรางวัลคือ อังกะลุงราว ครูสำรวย
เล่าว่า พ.ศ. 2507 ได้ดัดแปลงอังกะลุงของเก่าให้เป็นอังกะลุงแบบใหม่ เรียกว่า อังกะลุงราว โดยทำเป็นชุด ๆ ชุดละ 10 ตัว 10 เสียง นำมา
แขวนห้อยแล้วใช้นั่งยางหรือลวดสปริงผูกติดทั้งด้านหน้าและด้านหลัง แล้วใช้มือจับสัน เพื่อใช้เล่นคนเดียวสามารถเล่นได้ทั้งเพลงไทยและ
เพลงสากล จนเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง³ ทำให้ได้รับโล่เชิดชูปราชญ์ชุมชน ประจำปี 2560 จากสำนักส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันการ
จัดการปัญญาภิวัฒน์ (PIM) ด้าน การพัฒนาความคิดค้นอังกะลุงจาก 2 กระบอก เป็น 3 กระบอก และผลิตอังกะลุงที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลกให้แก่
ประเทศญี่ปุ่นและประเทศอินโดนีเซีย

ภาพที่ 3 อังกะลุงราว
ที่มาภาพ : นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์ (14 สิงหาคม 2560)

2. สำรวย เปรมใจ, สัมภาษณ์โดย นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์, 14 สิงหาคม 2560.

3. _____, สัมภาษณ์โดย นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์, 14 สิงหาคม 2560.

การถ่ายทอดด้านความรู้ดนตรีไทยของครูสำรวย เปรมใจ

บ้านเปรมใจได้รับการยกย่องให้แหล่งวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงในเขตบางซื่อ ผู้ผ่านการศึกษาตามหลักสูตรการเรียนการสอนจะได้รับประกาศนียบัตรจากสภาวัฒนธรรมเขตบางซื่อ ทำให้การถ่ายทอดความรู้ดนตรีไทยของบ้านเปรมใจมีแบบแผนขั้นตอนในการถ่ายทอดและมีการสอบประเมินเพื่อรับรองผลการศึกษา ซึ่งขั้นตอนและวิธีการถ่ายทอดความรู้ส่วนใหญ่เป็นไปตามขนบการถ่ายทอดดนตรีไทยนับตั้งแต่การครอบครู วิธีการบรรเลง รวมถึงลำดับเพลงในการถ่ายทอด โดยครูสำรวย เปรมใจ พัฒนวิธีการถ่ายทอดความรู้เป็นแบบฉบับของตนเองเรียกว่าดนตรี 3 ภาษา คือ ภาษามือ ภาษาโน้ต ภาษาเสียง ขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้ มีดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ผู้เรียนต้องผ่านพิธีการรับศิษย์ เพื่อเป็นการเริ่มต้นการศึกษาดนตรีไทยโดยชนบ โดยเริ่มจากการพิจารณาผู้เรียน การฝากตัวเป็นศิษย์และการเตรียมความพร้อม ครูสำรวย เปรมใจ มีแนวทางการคิดเรื่องวิธีการถ่ายทอดดนตรีไทย ดังต่อไปนี้

...การเริ่มเรียนดนตรีไทย จะเริ่มเรียนกันในวันพฤหัสบดี เพราะถือว่าวันพฤหัสบดีเป็นวันครูการเลือกเรียนเครื่องดนตรีจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับร่างกายของตน และในการบรรเลงดนตรีไทยนั้นใช้บรรเลงด้วยจำ ไม่ใช้โน้ต เพราะฉะนั้นการเรียนการสอนในขั้นต้นจึงเริ่มสอนด้วยภาคปฏิบัติอย่างเดียว ส่วนทฤษฎีไปสอนเอาตอนที่ปฏิบัติได้คล่องแคล่วแล้ว...⁴

ขั้นที่ 2 สอนวิธีการบรรเลง โดยเริ่มจากการจับอุปกรณ์เครื่องดนตรี เพื่อให้ผู้เรียนทำความคุ้นเคยกับเครื่องดนตรีก่อนการเรียน เช่น สอนโดยให้ผู้เรียนจับไม้ระนาด ไม้ซิม ไม้ดีดจะเข้การวางซอ การสีซอให้ถูกต้อง รวมทั้งสอนวิธีการนั่ง ให้ถูกต้องลักษณะ ซึ่งผู้วิจัยได้สำรวจวิธีการสอนท่านั่งได้ดังต่อไปนี้

1. ประเภทปีพาทย์ นั่งขัดสมาธิสำหรับการเล่นเครื่องดนตรีปีพาทย์เกือบทุกชนิด หรืออาจจะนั่งพับเพียบตามความถนัดสำหรับเครื่องดนตรีบางประเภท เช่น ระนาดเอกและระนาดทุ้ม เป็นต้น
2. ประเภทเครื่องสาย เครื่องเป่าและขับร้อง นั่งพับเพียบขาทับซ้าย หลังตรง ซึ่งเป็นท่าที่สุภาพเรียบร้อย

ขั้นที่ 3 การต่อเพลง ครูสำรวย เปรมใจ กำหนดระดับความยากง่ายของเพลงไว้ 3 ระดับ โดยแบ่งเป็น 10 ประโยค ได้แก่

1. การต่อเพลงระดับง่าย หรือเพลงในระดับประโยคที่ 1 เพลงแรกสำหรับผู้ฝึกเรียน คือ เพลงแขกบรเทศชั้นเดียว ซึ่งในเพลงมีตัวโน้ตเพียงไม่กี่ตัว เหมาะสำหรับการให้เด็กฝึกจำตัวโน้ต ต่อด้วยเพลงลาวครวญ สองชั้นและเพลงนาคราช ชั้นเดียว เป็นต้น
2. การต่อเพลงระดับปานกลางหรือเพลงในประโยคที่ 2-6 สำหรับที่ผู้เรียนที่ผ่านการเรียนเพลงระดับง่ายแล้วจะต่อเพลงประเภทเพลงสองชั้น ชั้นเดียวและเพลงเถา เช่น เพลงลาวดวงเดือนสองชั้นและชั้นเดียว เพลงค้างคาวกินกล้วย เพลงแป๊ะสามชั้น และเพิ่มการสอนเทคนิคการเล่นดนตรีไทย ศัพท์สังคีตดนตรีไทย
3. การต่อเพลง ระดับยากหรือเพลงในประโยคที่ 7-10 ผู้เรียนต้องผ่านการเรียนเพลงระดับปานกลาง ประเภทเพลงระดับยาก ผู้เรียนต้องเข้าใจความหมายของเพลง ตัวโน้ตจนเกิดความชำนาญ ซึ่งครูสำรวย เปรมใจจะต่อเพลงประเภทนี้ให้กับศิษย์ที่มีความสนใจ⁵

ทั้งนี้ในระหว่างการศึกษาครูสำรวย เปรมใจ จะส่งเสริมให้ศิษย์มีประสบการณ์จากการออกงาน เช่น การประกวด ออกรายการโทรทัศน์ หรืองานกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ และเมื่อผู้เรียนผ่านการศึกษาตามขั้นตอนที่กำหนดแล้วจะต้องผ่านการสอบวัดผลประเมินผล จึงจะได้รับประกาศนียบัตรจากสภาวัฒนธรรมเขตบางซื่อ

วิธีการถ่ายทอดความรู้

ครูสำรวย เปรมใจพัฒนวิธีการถ่ายทอดความรู้เป็นแบบฉบับของตนเองเรียกว่าดนตรี 3 ภาษา คือ ภาษามือ ภาษาโน้ต ภาษาเสียง กล่าวคือ

ภาษามือ เป็นการสอนสำหรับเด็กที่มีอายุน้อยมาก เทียบกับระดับเด็กอนุบาลหรือเด็กที่ไม่สามารถอ่านตัวโน้ตได้ โดยครูสำรวยใช้วิธี

4. สำรวย เปรมใจ, สัมภาษณ์โดย นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์, 14 สิงหาคม 2560.

5. _____, สัมภาษณ์โดย นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์, 8 กันยายน 2561.

การสาธิตให้นักเรียนจำวิธีการบรรเลงมือซ้ายและมือขวาในการบรรเลง เพื่อฝึกนักเรียนหรือผู้เรียนบังคับมือในการบรรเลงเครื่องดนตรี
ภาษาโน้ต เป็นการสอนอีกระดับหนึ่งที่ผู้เรียนผ่านการฝึกการสอนผ่านภาษามือ ภาษาโน้ตใช้กับผู้เรียนที่สามารถอ่านโน้ตเพลงได้ ใน
ขั้นนี้ครูสำรวย จะสอนให้ศิษย์หรือผู้เรียนเข้าใจตัวโน้ตมากขึ้น เช่น การใช้ชั้นคู่ของตัวโน้ตคู่ห้าและคู่แปดสำหรับผู้เรียนสามารถอ่านโน้ตและ
เข้าใจใจการบรรเลงได้ดีแล้ว ครูจะคอยกำกับให้ผู้เรียนเล่นให้ถูกต้องพร้อมให้ผู้เรียนสามารถดูโน้ตกำกับตามไปได้
ภาษาเสียง วิธีนี้เป็นวิธีที่ใช้สอนกันมาตั้งแต่ในอดีต เป็นหลักการจำเสียงโดยการเลียนเสียงเครื่องดนตรีโดยที่ผู้เรียนต้องจำลักษณะ
เสียงของเครื่องดนตรีต่าง ๆ ได้ ผู้เรียนส่วนใหญ่ผ่านการฝึกหัดจำเสียงเครื่องดนตรีที่ผู้เรียนเล่นโดยผ่านการทดสอบประโยค 3 ครูสำรวยใช้วิธี
การเลียนเสียง เป็นเสียงของโน้ตที่ละตัวจากการสอนภาษาโน้ต แทนการบอกกล่าวเป็นเพลงเพื่อใช้ฝึกวิธีการจำจากภาษามือและภาษาโน้ต การ
ฝึกภาษาเสียง ครูสำรวย เปรมใจจะสอนแบบตัวต่อตัวให้กับผู้เรียน⁶

บทบาทการสืบทอดดนตรีไทยของครูสำรวย เปรมใจ

การเปิดบ้านเพื่อสอนดนตรีไทยเป็นวิทยาทาน และเป็นผู้ประกอบพิธีไหว้ครูดนตรีไทย นับเป็นการสืบทอดดนตรีไทยอย่างสำคัญแล้ว
ครูสำรวย เปรมใจ ยังมีบทบาทในการพัฒนาองค์กรจุฬาราชมนตรี ช่อมและสร้างเครื่องดนตรี (ดังกล่าวมาข้างต้น) นอกจากนั้นครูสำรวย เปรมใจ ยังมี
บทบาทในการเผยแพร่ดนตรีไทยในโอกาสต่าง ๆ เช่น

- 7 พฤษภาคม 2542 นางอังกะลุง ไปแสดงในงานจุฬาวาทิตครั้งที่ 82 ณ เรือนไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 นางปีพาทย์เครื่องคู่ไปแสดงในงานโรงเรียนประจำปี ที่โรงเรียนราชชนนิจาจารย์สามเสนวิทยาลัย 2
- 24 สิงหาคม 2549 เป็นวิทยากรถวายความรู้ด้านการซ่อมสร้างเครื่องดนตรีไทย ณ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
วัดเวตวันธรรมมาวาส⁷
- นอกจากนั้นครูสำรวย เปรมใจ ยังมีบทบาทในการเผยแพร่ดนตรีไทยทางวิทยุ โทรทัศน์ และสื่ออื่น ๆ เช่น
- 21 ธันวาคม 2549 เผยแพร่ดนตรีไทยในรายการสยามพลาซ่า “ช่วงไทยใจซ่า” ทางช่อง 9
- 8 มกราคม 2550 รายการโลกใบใหญ่ ทางช่อง 7
- 19 พฤศจิกายน 2552 เผยแพร่ดนตรีไทยในรายการรักไทยเที่ยวไทย ทางช่องเคเบิลท้องถิ่น
- 23 มีนาคม 2553 เผยแพร่ดนตรีไทยในรายการบุษบา บานเช้า
- 23 เมษายน 2553 เผยแพร่ดนตรีไทยในรายการอร่อยร้อยเส้นทาง ทางช่อง 5
- 22 กรกฎาคม 2553 เผยแพร่ดนตรีไทยในรายการเลิฟแอนด์แคร่ ทางช่อง 5 เป็นต้น

ภาพที่ 4 ศิระสำหรับพิธีไหว้ครู
ที่มาภาพ : นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์ (27 มกราคม 2561)

6. สำรวย เปรมใจ, สัมภาษณ์โดย นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์, 11 มีนาคม 2561.

7. _____, สัมภาษณ์โดย นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์, 11 มีนาคม 2561.

การถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีไทยของ ครูสำรวย เปรมใจ

นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์*
ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์**

Transmission of Thai Music by Kru Samruay Premjai

Nattarin Phatthanaruangrak*
Patarawdee Puchadapirom**

บทบาทในการสืบทอดดนตรีไทยของครูสำรวย เปรมใจทำให้ได้รับรางวัลมากมายจากองค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ เช่น รางวัลพระราชทานโล่เกียรตินักดนตรีใจงามพร้อมเข็มเชิดชูเกียรติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้เผยแพร่วัฒนธรรมไทยจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 เป็นต้น ครูสำรวย เปรมใจ ได้รับรางวัลเกียรติคุณจากสถาบันต่าง ๆ มากมาย เช่น

2 เมษายน 2543	โล่ศิลปินดีเด่นของกรุงเทพมหานคร จากสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ
2 เมษายน 2544	โล่เชิดชูเกียรติศิลปินสยาม จากกองทุนเชิดชูปราชญ์บุคลล
9 กรกฎาคม 2545	โล่พระราชทานพร้อมเข็มเชิดชูเกียรติผู้มีน้ำใจงามด้วยการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาไทย จากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ
19 กันยายน 2552	เกียรติบัตรผู้รักษาวรรณธรรมท้องถิ่น จากกระทรวงวัฒนธรรมแห่งชาติ
20 กันยายน 2552	โล่เกียรตินักดนตรี อาจารย์ผู้นำเยาวชนดีเด่นแห่งชาติ ⁸

ภาพที่ 5 ป้ายเชิดชูปราชญ์ชุมชน
ที่มาภาพ : นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์ (24 พฤศจิกายน 2561)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาประวัติ ผลงาน บทบาท และการถ่ายทอดด้านดนตรีไทยของ ครูสำรวย เปรมใจ พบว่าครูสำรวย เปรมใจ ซึ่งเป็นเจ้าของวงดนตรี ส.เปรมใจได้เปิดสอนดนตรีไทย “บ้านเปรมใจ”เป็นวิทยาทาน และได้รับการสนับสนุนจากสภาวัฒนธรรมเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ให้บ้านเปรมใจเป็นแหล่งวัฒนธรรมด้านศิลปการแสดงในเขตบางซื่อ ผู้ผ่านการศึกษาด้านหลักสูตรการเรียนการสอนจะได้รับประกาศนียบัตรจากสภาวัฒนธรรมเขตบางซื่อ ส่งผลทำให้การถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีไทยของบ้านเปรมใจมีแบบแผนขั้นตอนในการถ่ายทอด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไปตามขนบการถ่ายทอดดนตรีไทยนับตั้งแต่การครอบครู วิธีการบรรเลง รวมถึงลำดับเพลงในการถ่ายทอด

ขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีของครูสำรวย เปรมใจนั้น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การผ่านพิธีการรับศิษย์ วิธีการบรรเลงและการต่อเพลง ซึ่งครูสำรวย เปรมใจ ได้กำหนดระดับความยากง่ายของเพลงไว้ 3 ระดับ โดยแบ่งเป็น 10 ประโยครวมถึงได้พัฒนา วิธีการถ่ายทอดความรู้เป็นแบบฉบับของตนเองเรียกว่า ดนตรี 3 ภาษา คือ ภาษามือ ภาษาโน้ตและภาษาเสียง อีกทั้งครูสำรวย เปรมใจยังมีบทบาทในการเผยแพร่ดนตรีไทยในงานกิจกรรมต่าง ๆ และสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสร้างและซ่อมเครื่องดนตรี ทำให้สามารถพัฒนาอังกะลุงราว และตั้งศูนย์ซ่อมเครื่องดนตรีไทย บทบาทในการอุทิศตนในการถ่ายทอดและสืบทอดดนตรีไทยทำให้ครูสำรวย เปรมใจ ได้รับรางวัลเกียรติคุณมากมาย

8. สำรวย เปรมใจ, สัมภาษณ์โดย นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์, 11 มีนาคม 2561.

ทั้งนี้การที่ทางราชการให้การสนับสนุน ส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของชาติลงสู่ชุมชนผ่านครูภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้าน ควรจะให้การสนับสนุนและติดตามการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ในการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมของชาติให้ยั่งยืนสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีไทยของครูสำรวย เปรมใจ ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ เกี่ยวเนื่องพัฒนาการ การประดิษฐ์องค์มูลของครูอีกหลายท่าน เช่น ครูอุ้น บัวเอี่ยม ครูสวิต ทับทิมศรี เป็นต้น

รายการอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2551.

กิตติ ภิรมย์. “ศึกษาการผลิตองค์มูลของครูสำรวย เปรมใจ.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีไทย ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2556.

ชั้น ศิลปบรรเลง. การศึกษาดนตรีไทยของข้าพเจ้า ใน ดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์, 2527.

ณัฐธัญ อินทร์คง. การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของบ้านเปรมใจ. งานวิจัยซึ่งเป็นส่วนของรายวิชาการวิจัยทางดนตรี หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2553.

นิพนธ์ กล้ากล่อมจิตร. การศึกษาวิธีการถ่ายทอดดนตรีไทยในโรงเรียนและบ้านดนตรีไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.

โรงเรียนดนตรีสิริวิภา. “ดนตรีเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสมหามงคลฉลองรับวาระ 85 พรรษา.” ข่าวสารของโรงเรียนสิริวิภา.

www.sac.or.th/databases/museumdatabases/review_inside_ByMember_Detail.php?id=147&CID=4119

วงศ์สันต์ วสันตสุริย์. “การสืบทอดดนตรีไทยครูสกล แก้วเพ็ญภาค.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

วิมาลา ศิริพงษ์. “การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยในสังคมไทยปัจจุบัน ศึกษากรณีสกุลพาทย์โกสัลและสกุลศิลปบรรเลง.” วิทยานิพนธ์หลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. “เขตบางซื่อ.” <https://th.wikipedia.org/wiki/เขตบางซื่อ> วิรัช ชูสูงเนิน. โครงการตำรา ดนตรีเบื้องต้นสำหรับครูประถม. พิษณุโลก: แผนกเอกสารและการพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2540.

ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม. “โรงเรียนสอนดนตรีไทย บ้านเปรมใจ.” http://www2.m-culture.in.th/album/164761/โรงเรียนสอนดนตรีไทย_บ้านเปรมใจ

สงบศึก ธรรมวิหาร. “แนวคิดและวิธีการของมนตรี ตราโมท ในการอนุรักษ์ถ่ายทอดดนตรีไทยและเพลงไทย.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

_____. ดุริยางค์ไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สังัด ภูเขาทอง. การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2532.

_____. ดุริยางค์ไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สภาองค์กรชุมชน. “ข้อมูลเขตบางซื่อ.” <http://coc.nida.ac.th/node/7771>

สภาวัฒนธรรมเขตบางซื่อ. “ความเป็นมา.” <http://bangsueculture.tripod.com/history/history.html>

สำนักงานเขตบางซื่อ. “ประธานสภาวัฒนธรรมเขตบางซื่อ.” <http://www.bangkok.go.th/bangsue/page/sub/1858>.

สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร. แหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีชีวิตของ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: หิน หยาง การพิมพ์, 2554.

สำรวย เปรมใจ. “ประวัติและการถ่ายทอดความรู้ของครูสำรวย เปรมใจ.” สัมภาษณ์โดย นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์. 14 สิงหาคม 2560.

_____. “ประวัติและการถ่ายทอดความรู้ของครูสำรวย เปรมใจ.” สัมภาษณ์โดย นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์. 27 มกราคม 2561.

_____. “ประวัติและการถ่ายทอดความรู้ของครูสำรวย เปรมใจ.” สัมภาษณ์โดย นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์. 11 มีนาคม 2561.

การถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีไทยของ ครูสำรวย เปรมใจ

นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์*
ภัทรวดี ภูษณาภิรมย์**

Transmission of Thai Music by Kru Samruay Premjai

Nattarin Phatthanaruangrak*
Patarawdee Puchadapirom**

สำรวย เปรมใจ. “ประวัติและการถ่ายทอดความรู้ของครูสำรวย เปรมใจ.” สัมภาษณ์โดย นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์. 8 กันยายน 2561.
_____. “ประวัติและการถ่ายทอดความรู้ของครูสำรวย เปรมใจ.” สัมภาษณ์โดย นาฏรินทร์ พัฒนเรืองรักษ์. 24 พฤศจิกายน 2561.
หอสมุดและคลังความรู้มหาวิทยาลัยมหิดล. “ฉลาดมองวง (สำน ดุริยาธิวัระ) ชุน (พ.ศ.2428-2511).” <http://mulinet3.li.mahidol.ac.th/elib/cgi-bin/opacexe.exe?op=dig&db=MUSIC&pat=code&cat=aut&skin=u&lpp=16&catop=&scid=zzz&ref=A:@509&nx=1&lang=0>